

Barn som anhöriga till föräldrar som utövat eller utsatts för våld – att hantera risk och sårbarhet

Kapitel 27 i antologin Barn är anhöriga – vågar vi lyssna på dem?

Nka Barn som anhöriga 2025:2 - särtryck

© 2025 Åsa Källström, Martina Vikander och Nationellt kompetenscentrum anhöriga™

REDAKTÖRER Rosita Brolin, Ritva Gough, Lennart Magnusson,
Elizabeth Hanson

Ta del av hela antologin på www.anhoriga.se/publicerat/publikationer-barn-som-anhoriga/

Kapitel 27

Barn som anhöriga till föräldrar som utövat eller utsatts för våld – att hantera risk och sårbarhet

Åsa Källström, Martina Vikander

Åsa Källström är professor på Institutionen för beteende-, social- och rättsvetenskap vid Örebro universitet. Hon är i grunden socionom och forskar sedan 1997 bland annat om barns utsatthet för, och upplevelser av våld, hot, konflikter och brott. Hennes huvudfokus är på våld i familjen, hur barn förstår och hanterar våldsupplevelser samt hur samhället kan tillgodose barnens behov av professionellt stöd.

Martina Vikander är socionom och filosofie doktor med arbete som forskare vid enheten för socialt arbete på Örebro universitet. Hon har tidigare arbetat inom familjehemsvården och missbruksvården. Hennes forskningsintresse är feministisk våldsforskning med fokus på mäns våld mot kvinnor och barn.

Sammanfattning

Att en förälder utövat våld mot den andra föräldern innebär en risk att barnen utvecklar ett brett spektrum av mer eller mindre allvarliga beteendemässiga eller känslomässiga problem. Socialtjänsten har därför ett ansvar för att skydda barn mot våld om föräldrarna inte klarar det. Detta kapitel handlar om barn som anhöriga till föräldrar som utövat och/eller utsatts för våld. Vi diskuterar i första hand en förälders våld riktat mot den andra föräldern, men inkluderar även våld riktat mot barnet. Syftet är att mot bakgrund av aktuell svensk forskning diskutera risk-, sårbarhets- och skyddsfaktorers betydelse för att barn ska få skydd mot sådant våld. Vi diskuterar därför i kapitlet vad som är viktigt att tänka på vid bedömning och hantering av risken för våld i nära relation med fokus på barn som anhöriga och utsatta. Professionella inom flera yrkesfält kan bidra till att skydda barnen genom olika skyddsinsatser. Skyddsinsatser medför dock inte nödvändigtvis bara positiva konsekvenser för barn och det är därför viktigt att i största möjliga mån förhindra eller begränsa de negativa konsekvenser som insatsen kan bidra till, eller omgivande faktorer som kan begränsa de positiva effekter som insatsen skulle kunna ge.

Summary

Children as Next of Kin to Parents Who Have Used or Been Subjected to Violence – Managing Risk and Vulnerability

When one parent uses violence against the other, children are at risk of developing a wide range of behavioral or emotional problems. Social services therefore have a responsibility to protect children against violence if the parents are unable to do so. This chapter deals with children who are next of kin to parents that have used and/or been subjected to violence. While the primary focus is on intimate partner violence between parents, violence directed toward the child is also included. Drawing on current Swedish research, the chapter explores how risk, vulnerability, and protective factors interact in safeguarding children exposed to such environments. It discusses key considerations for assessing and managing risk in close relationships, stressing the dual role of children as both next of kin and victims. Professionals from various fields can contribute to the protection of children through different protective measures. However, such measures do not necessarily yield purely positive outcomes for children. Therefore, it is essential to prevent or limit negative consequences, whether they arise from the intervention itself or from external factors which may limit the intervention's effectiveness.

Inledning

När en förälder utövat våld mot den andra föräldern har barnen historiskt setts som sekundära – eller indirekta – offer. Det vill säga att barnen tidigare inte erkänts som offer i sin egen rätt. Men forskning har visat att många barn exponeras för våldet och de allra flesta är medvetna om det. Våldet kan vara av fysisk, psykisk, sexuell, materiell eller ekonomisk karaktär. Dessa barn lever ofta med, och är beroende av, en förälder som de fruktar och en utsatt förälder som de oroar sig för och kan känna sig tvingade att ta hand om. Sådana upplevelser kan bidra till att barnet utvecklar ett brett spektrum av mer eller mindre allvarliga beteendemässiga eller känslomässiga problem [1]. I en retrospektiv studie av vuxna i Sverige, som utsatts för föräldrars våld under barndomen, uppger över hälften att de fått familjeproblem som en följd av våldet, 42 procent att de fått psykiska problem, och 35 procent att de fått personliga och/eller sociala problem [2]. Dessutom riktas våld också ofta mot barn i dessa familjer [3, 4]. Detta kapitel handlar om barn som anhöriga till föräldrar som utövat och/eller utsatts för våld. Vi diskuterar i första hand en förälders våld riktat mot den andra föräldern, men inkluderar även våld riktat mot barnet. Syftet är att mot bakgrund av aktuell svensk forskning diskutera risk-, sårbarhets- och skyddsfaktors betydelse för att barn ska få skydd mot sådant våld.

Våld av och mot barns närstående kan avse många olika situationer: från livshotande eller dödligt fysiskt våld, till verbala kränkningar eller implicita hot. Det kan röra sig om en enstaka händelse i barnets liv eller en kontinuerligt våldsam miljö för barnet.

I Sverige är verbala eller psykologiska former av våld, eller allvarliga konflikter mellan föräldrarna vanligast [4]. Men barn kan också vara med om att t.ex. en förälder skadar den andra föräldern med kniv, skjutvapen eller annat vapen eller tillhygge, skadar ett husdjur eller hindrar den andra föräldern från att äta eller sova [2]. För vissa mammor och barn ökar en separation risken för att våldet eskalerar. En del barn förlorar en förälder till följd av den andra förälderns våld. Mer omfattande våld är kopplat till högre nivåer av senare psykisk ohälsa och andra problem i bemärkelsen post-traumatiskt stressyndrom (PTSD), ångest, depression, självmordsförsök och icke-suicidala självskador, i synnerhet bland flickor/kvinnor [2]. Det är dock inte självklart vad utsatta själva uppfattar som ”värst”. Våldsutsatta barn och unga rapporterar ofta att psykologiskt våld eller verbala angrepp kan vara svårare att leva med än det fysiska våldet [5]. Därför är det viktigt att förstå våldet utifrån barnets perspektiv och även inkludera psykiskt våld. Våld förstått brett med hänsyn till flera olika former av våld och kränkningar har ett starkare samband med problem bland barn, jämfört med våld studerat som endast fysiska handlingar [1]. Detta innebär att utöver fysiskt våld behöver t.ex. psykiskt och sexuellt våld inkluderas för att förstå hur barn påverkas [1].

Våld av en förälder och mot barnets andra förälder påverkar barn på olika sätt. Flera barn utsätts också själva för våld från den våldsutövande föräldern [3]. Unga barn löper högre risk att utsättas för föräldrars våld än äldre barn. De är oftare än äldre barn närvarande hemma när våldet inträffar och har mindre utvecklade problemlösnings- och hanteringsförmågor, men också mer begränsade sociala influenser utanför familjen [1]. Att vara mycket ung när våldet börjar i ens liv innebär en ökad risk för både psykiska, fysiska och sociala problem [4]. Unga barn löper också särskilt stor risk att utveckla problematiska beteenden, såsom våld. Ju längre tid som går efter att ett barn utsatts för en förälders våld, desto större är risken att barn utvecklar både beteende- och känslomässiga problem. Därför är det viktigt att inte utgå från att barn som nyligen utsatts för våld, men inte uppvisar problem, inte påverkats av det. I stället kan återkommande bedömningar vara nödvändiga för att upptäcka både fördröjda effekter och nya upplevelser av våld [1].

I Sverige har barnaga varit förbjudet ända sedan 1979 och en man som utsatt en kvinna han haft eller har en nära relation med för hot eller våld kan sedan 1998 dömas för grov kvinnofridskränkning. Sedan barnfridsbrottets införande 2021 är det även straffbart att låta barn bevittna våld mellan sina närstående. Trots detta har drygt en tredjedel av barn i Sverige (36%) utsatts för någon typ av misshandel av föräldrar och 14 procent för fysisk misshandel [3]. Över en fjärdedel (28 %) av alla barn som växt upp i Sverige har någon gång under uppväxten bevittnat någon form av våld eller konflikt mellan föräldrarna och cirka en tiondel (11%) har bevittnat fysiskt våld [2]. De flesta av dessa har utsatts för mindre allvarligt våld vid enstaka tillfällen antingen genom att bevittna eller direkt utsatts. Om det förekommer våld mellan föräldrar är det vanligaste att både pappan och mamman utövat det [4]. Om endast en förälder utövat våld är det betydligt oftare pappan än mamman [4]. Det är

också pappor som står för det mesta av det fysiska, grova och systematiska våldet som ger mer skador på både personer – såsom långsiktigt ökad risk för symtom på ångest och PTSD – och äodelar [4]. Eftersom det framför allt är faders våld som framkallar stark rädsla och oro hos barn [4], avser det våld vi diskuterar i detta kapitel i första hand biologiska faders eller styvfaders våld mot barn och mödrar.

Även om föräldrars våld kan påverka barn mycket är sambanden komplexa och barns mående och fungerande beror på många faktorer. Barn är inte passiva åskådare eller mottagare av våld utan konstruerar aktivt sin sociala värld. Barn reagerar med andra ord både på våldet och på innebörden av detta våld, och denna innebörd formas av deras bedömningar och känslomässiga svar på det. På grund av individuella skillnader i känslighet och uppväxtmiljöer reagerar därför barn olika på föräldrars våld. Barn kan också uppfatta situationer annorlunda än sina föräldrar. För att kunna göra en välgrundad bedömning av risken för fortsatt våld och om ett barn behöver skyddas är det därför ytterst viktigt att ta hänsyn till barnets beskrivningar av sina upplevelser, känslor, tankar och behov.

Barns rätt att skyddas från våld

Enligt Barnkonventionen (1989) och Föräldrabalken (1949:381) har barn rätt att skyddas från alla former av våld och utnyttjande. Där framgår också barnets rätt till och behov av en god kontakt med båda föräldrarna. Som sagts ovan utsätts barn ändå.

Om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med utsätter eller har utsatt barnet eller en närstående till barnet för våld eller andra övergrepp ska barnets behov av information, råd och stöd särskilt beaktas inom hälso- och sjukvården (SFS 2021:648 5 kap. 7 §). I proposition 2020/21:163 lyfts det fram att dessa barn är mycket utsatta och löper både en ökad risk att själva utsättas för våld och att fara illa på andra sätt, t.ex. genom att de bevittnar våld i familjen, hedersrelaterat våld och förtryck eller försummas av sina föräldrar. Propositionen uppmärksammar också risken att barnen själva i sin tur senare i livet kommer att utöva våld mot närstående eller andra. För barnens egen skull och för att motverka framtida våld behöver dessa barn därför uppmärksammas särskilt, exempelvis genom att personal erbjuder barn en möjlighet att berätta om våldet eller informerar barnet om barnets rätt till stöd och hjälp. Beroende på barnets behov kan det behöva hjälp inom antingen barn- och ungdomspsykiatri eller socialtjänsten.

Socialtjänsten har också ansvaret för att skydda barn mot våld om föräldrarna inte klarar det. Enligt artikel 19 i Barnkonventionen samt Istanbulkonventionen framhävs att staten ska agera och ge relevant skydd när ett barn utsätts för våld inklusive våld mot en förälder. I praktiken är det socialnämnden som ska verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden, främja en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och ungdom, samt sörja för att de får det skydd och stöd som de behöver (SoL 5 kap 1 §).

Våldsutsatta barns kontakt med samhällets stöd- och skyddsapparat

För att offentliga aktörer så som hälso- och sjukvården eller socialtjänsten, ska kunna hjälpa våldsutsatta barn behöver de dock få kännedom om våldet. Att berätta för någon om föräldrarnas våld är därför ofta nödvändigt för att barnet ska få tillgång till samhällets stödssystem, få skydd om omsorgsmiljön är bristfällig eller farlig, och för att rättvisa ska kunna skipas om brott begåtts. Men våldsutsatta berättar ofta inte spontant om detta. Mindre än hälften av de barn som utsatts för någon form av misshandel (exklusive sexuella övergrepp) har berättat om detta för någon person [3]. Av de som under sin barndom bevittnat föräldrarnas våld eller konflikter har strax över hälften berättat för en person de hade förtroende för om detta, antingen i samband med våldet eller senare under barndomen [6]. Det är vanligare att flickor berättar och de berättar oftast för en vän. De allra flesta anser i efterhand att det var bra att berätta om sina upplevelser, då de tycker att de tagits på allvar och fått den hjälp och stöd de behövde. Detta är också kopplat till mindre depressiva problem senare [6]. De främsta skälen till att inte berätta är uppfattningen att händelserna inte var så allvarliga eller att ingen ändå kunde göra något åt situationen [6].

De barn som rapporterar till polisen uppfattar generellt inte att våldet upphör eller att någon förändring sker. Endast fem procent uppger att resultatet av att berätta blev det de behövde, ville, eller önskade [6]. Att som barn berätta för polis eller socialtjänst är kopplat till högre nivåer av PTSD som vuxen [6]. Det verkar med andra ord som att barn ofta håller våld hemligt länge innan våldet är så omfattande eller grovt och de själva så bedrövade och rädda att de själva söker hjälp. Om vi vill att barn ska berätta om våld innan det eskalerar, är det viktigt att yrkespersoner ställer frågor och "fångar upp" minsta misstanke om våld. I synnerhet eftersom många barn inte berättar om föräldrars våld för att de inte uppfattar det som "allvarligt eller fel" [6]. Det är även viktigt att kunskapen om riskfaktorer och vilken hjälp som finns tillgänglig för barn sprids till barnen själva.

Att få reda på att ett barn utsatts och hur detta påverkar barnet, samt om barnet löper risk att utsättas för våld igen har sina utmaningar. Hur barn förstår sina föräldrars våld kan avsevärt påverka våldets inverkan på deras liv. Att som barn till exempel uppfatta våldsutövarens beteende som grymt eller sadistiskt eller som ett straff för barnet, ökar risken för ångest, traumatisk stress och aggressivt beteende senare i livet. Barn kan också uppleva förvirrande eller motstridiga känslor gentemot den förälder som är källan till faran och orsaken till behovet av skydd. De kan därför uttrycka sig vagt eller motsägelsefullt. Till exempel kan barn ha uppfattningen att så länge de lyder föräldern kan de undvika våld. I så fall finns en risk att de lägger ansvaret för att det inte ska bli våld på sig själva. När våld då sker kan de se det som rimligt eftersom de gjort "fel". Andra barn kan uttrycka en önskan om en nära kontakt, men denna önskan kan vara riktad mot den förälder de önskar sig snarare än den förälder de har, eftersom de tänker att en förälder inte rimligen borde vilja utsätta sitt barn för våld [7]. För att kunna bedöma om ett barn behöver skyddas från en närstående persons våld, behöver man förstå hur barnet tolkar och förstår våldet.

Inkludera barnet i planeringen av riskhanteringen för mamman, även om våldet ”endast” riktats mot mamman [8].

Riskfaktorer för föräldrars våld

När det gäller riskfaktorer för föräldrars våld handlar det om faktorer som barnet själv inte kan påverka. Flera sådana faktorer är kopplade till våldsutövaren. Exempelvis är faders tidigare våldsanvändning en av de största riskfaktorerna för fortsatt våld [9]. Även om mycket av våldet mellan föräldrar är dubbelriktat, är faders våld mot mödrar – i Sverige liksom i andra länder – generellt farligare än mödrars våld mot fäder. Faders våld inbegriper oftare exempelvis hot med vapen, skador på saker i hemmet, och mer långvariga psykiska problem hos barnen [4]. Att det är pappan som utövar våldet kan med andra ord ses som en tydlig riskfaktor.

Andra riskfaktorer kopplade till våldsutövaren är var våldet sker. Det ofta använda begreppet ”våld i hemmet” synliggör betydelsen av den miljö som våldet äger rum i och som egentligen förväntas stå för trygghet. Det mesta våldet som utövas av föräldrar, det vill säga personer som förväntas tillgodose barnets behov av trygghet och omsorg, sker i hemmet [4]. Att en förälder också brukat våld på en offentlig plats, såsom på barnets skola eller på en fritidsgård, är kopplat till att både mer omfattande och allvarligare våld förekommer [4]. Att våldet också sker utanför hemmet kan alltså vara en indikation om att det är särskilt allvarligt. Detta länkas till att vissa våldsutövare tenderar att ha en generellt våldsam attityd och inte begränsar våldet till hemmet i försök att dölja det [10, 11]. Dessa våldsutövare tenderar att vara mer benägna att använda dödligt våld [10]. Att våldsutövaren även använder våld framför utomstående tyder på att denne kan ha en generellt våldsam attityd, vilket är en riskfaktor för allvarligt våld, även om naturligtvis även våldsutövare som endast använder våld i hemmet kan använda dödligt våld. Att det mesta våldet endast sker i hemmet gör att omgivningen kan ha svårt att få kännedom om barnens utsatthet. Men även när våldet sker framför släktingar och vänner till barnen hemlighåller de det ibland i stället för att hjälpa barnen och deras mödrar att få hjälp och skydd [11].

Särskilda karaktäristiska hos våldsutövaren har också visats öka risken för att han fortsätter utöva våld. Några faktorer som framför allt ökar risken för allvarligt våld är substansmissbruk eller psykisk ohälsa [9, 10]. Våldsutövande fäder som har en auktoritär föräldrastil och ställer orimliga krav på barnen utan att ge dem möjlighet att nå upp till kraven är också en risk eftersom fäderna kan använda barnens ”misslyckande” att nå upp till sådana krav som anledning till att utöva våld [11].

Att barn är beroende av sina föräldrar och inte kan lämna relationen med dem på egen hand innebär att faktorer som gör att deras mödrar stannar kvar i relationen också ökar risken att barnen utsätts för mer våld. Några riskfaktorer som identifierats hos barnens mödrar är en ambivalent attityd och beteende gentemot våldsutövaren. Många mödrar har emotionella band till våldsutövaren och känner exempelvis både kärlek och hat, hopp om förändring och rädsla för allvarligt våld [9,

11]. Det kan göra det svårt för mödrarna att lämna relationen, särskilt på egen hand och utan skydd mot fortsatt våld. Detta gör att många mödrar som lämnar våldsutövaren sedan går tillbaka till honom, antingen i hopp om förändring eller av rädsla för allvarligt våld.

Sårbarhetsfaktorer hos barn för föräldrars våld

Med sårbarhetsfaktorer avser vi faktorer som finns hos barnet själv och gör att vissa barn löper en större risk att de utsätts för våld än andra barn. De kan bland annat inkludera barnets känslor, reaktioner, handlingar eller tillgång till sociala nätverk. Att barn har ett mer begränsat handlingsutrymme än de flesta vuxna gör dem särskilt sårbara för våld i hemmet. Dels för att de inte kan lämna relationen på egen hand, dels för att de kan ha svårare att hantera både våldet och dess konsekvenser. Att barnet är yngre är på flera sätt en sårbarhetsfaktor. Yngre barn har exempelvis svårare att kognitivt hantera våld [12] och att tillkalla hjälp [11]. När våldsutövaren är barnets pappa blir yngre barn särskilt sårbara efter separation eftersom de ofta tvingas till fortsatt kontakt med pappan men utan skydd från någon annan vuxen till följd av familjerättsliga beslut eller domar [11, 13].

Många barn försöker hantera våldet själva genom att ingripa i våldssituationerna för att skydda sin mamma eller ett syskon. Ju allvarligare våldet är desto större sannolikhet är det att barnen ingriper [14] men barn som uppfattar sin pappa som särskilt farlig försöker i många fall förhindra våldet genom att använda andra strategier [11, 15]. Att ingripa i våldssituationer ökar risken för att barnen själva direkt utsätts för våld [11].

Barns rädsla är också en sårbarhetsfaktor eftersom våldsutövaren kan använda deras rädsla för att kontrollera dem och isolera dem från omgivningen [11]. Rädsla är en vanlig reaktion på fara och kan leda till att barnet söker sig bort från faran, tillika barnets pappa. Rädsla kan således utgöra en skyddsfaktor (se nedan). Men rädsla kan också utnyttjas av fäder för att få och upprätthålla kontroll över barnet. En del barn vågar inte lämna hemmet av rädsla för repressalier, även när pappan inte är hemma [11]. Barn väljer ibland även att stanna hemma för att kunna förhindra att pappan ska göra mamman illa [15, 16].

Sådan social isolering innebär även att barnet får färre intryck från andra som skulle kunna ha hjälpt dem förstå allvaret i familjens situation. Detta kan också bidra till att barnet inte uppfattar exempelvis slag, sparkar och knuffar som våld som behöver tas på allvar jämfört med allvarligare våld som de har upplevt. Psykiskt våld som är en del av vardagen kan också göra att barn vänjer sig vid hur deras mödrar eller de själva behandlas [11]. Pojkar har generellt en större tolerans för våld och uppfattar inte beteenden – särskilt inte subtila eller verbala – som våldsamma i lika stor utsträckning som flickor [2]. Trots våld beskriver en del barn sin pappa positivt och önskar ha fortsatt kontakt med honom, även i fall där barnen var rädda för fäderna och där fäderna utövat allvarligt och dödligt våld [11]. Det visar komplexiteten i barns

relation till en förälder som också är våldsutövare. Likt vuxna som är våldsutsatta av en person de har emotionella band till, kan barn också behöva stöd och hjälp för att få en förståelse för sin situation för att kunna bryta sig fri från relationen. Rädsla, isolering och normalisering kan med andra ord göra det svårare för barn att söka hjälp och minskar chansen att utomstående får kännedom om våldet.

De flesta barn som utsätts för våld av en förälder berättar inte spontant om det för en yrkesperson [3, 6]. Det är vanligare om våldet är mer omfattande [6]. Det innebär att våldet i många fall hinner eskalera innan samhällets aktörer kan gripa in. Det är inte endast lojalitet gentemot föräldrarna som hindrar barn att berätta om våld i hemmet utan det kan även handla om en bristande tillit till vuxna, rädsla för repressalier eller så hindras de av sina fäders makt och kontroll [17]. Att barn berättar är med andra ord ett tecken på att våldet är särskilt allvarligt.

Faktorer som kan skydda barn

Skyddsfaktorer kan förhindra fortsatt utsatthet och utgöras av barnets handlingar eller deras nätverk. Barns strategier som kan verka skyddande mot föräldrars våld är exempelvis att söka hjälp från polis eller andra vuxna, att rymma hemifrån, eller att spendera mycket tid hos någon annan närstående [15, 18]. Att rymma hemifrån kan dock göra barnet sårbart för våld och utnyttjande av andra vuxna. Att vistas hos andra eller att tillfälligt lämna hemmet kan skydda barnen från det omedelbara våldet men det förhindrar inte exponering av våldets konsekvenser i form av mammans eventuella fysiska och psykiska skador eller skador på hemmet [11]. Det kan dock öka möjligheten för barnet att skapa tillitsfulla relationer till andra vuxna, att omgivningen får insyn i familjen, och att både barn och mamma därmed kan erbjudas skydd. Att flytta till släkt eller vänner kan ge ett skydd mot våld då många våldsutövare undviker att använda våld framför andra [11, 18]. Släkt eller vänner kan i dessa fall fungera som "väktare" och deras närvaro kan därmed utgöra ett skydd för barn och mamma.

Att tidigare varit i kontakt med socialtjänst eller polis visade att barnen var medvetna om vart de kunde vända sig för att få hjälp, till skillnad från de barn som saknar kunskap om vart de kan vända sig. Däremot framkom det även i förhören att vissa barn berättat för professionella tidigare utan att de fick hjälp eller återkoppling om vad som skett, varpå de kände att vuxna inte brydde sig. För att stärka barns motivation och vilja att berätta om eventuellt fortsatt våld är det därför av största vikt att hålla barnen informerade oavsett om insatser tillsätts eller ej så de känner att de i framtiden kan vända sig till professionella om något skulle hända. En önskan om förändring och vilja att söka hjälp har nämligen också visats vara en stark skyddsfaktor eftersom det kan göra barnet mer villig att också ta emot hjälp [11, 18].

Att bedöma risker för fortsatt våld av en förälder

I denna del av kapitlet diskuterar vi vad som är viktigt att tänka på vid bedömning av risken för våld i föräldrars nära relation, med fokus på barn som anhöriga och utsatta. Det är flera aktörer som bör göra och gör riskbedömningar eftersom de kan besluta om eventuella åtgärder och insatser som syftar till att minska risken. Men trots att socialtjänst, polis och tingsrätt starkt rekommenderas att göra riskbedömningar sker det i många fall inte [19, 20].

Riskbedömningar för våld i nära relationer utförs i regel antingen genom 1) ostrukturerade bedömningar, det vill säga att yrkespersonen helt utgår från sin subjektiva uppfattning om risken för våld, 2) strukturerade bedömningar som helt utgår ifrån bedömningsinstrument eller 3) professionella strukturerade bedömningar, som innebär att yrkespersonen tar hjälp av bedömningsinstrument kompletterat med sin professionella kunskap om våld. Både ostrukturerade bedömningar och professionellt strukturerade bedömningar kräver att yrkespersonen besitter kunskap om våld i nära relationer för att dessa ska kunna blir så korrekta som möjligt.

Vid ostrukturerade bedömningar riskerar yrkespersonerna att endast göra korrekta bedömningar i mindre än hälften av fallen [21]. Det skulle med andra ord vara större chans att få det rätt om de hade singlat slant om risknivån kvinnan var utsatt för. Detta kan vara grundat i att yrkespersonens kunskap om våld är otillräcklig och säger en del om komplexiteten i att bedöma risk för våld och den kompetens som krävs. Vad gäller strukturerade bedömningar används flera olika instrument i olika yrkesverksamheter, exempelvis FREDa och SARA. FREDa (den ursprungliga guiden kallas Danger Assessment) är tänkt att användas i socialtjänstens arbete mot våld i nära relationer och består av FREDa-kortfrågor, som är ett stöd att för att fråga om våld i enskilda ärenden, FREDa-beskrivning, som är en hjälp att få en uppfattning om karaktären på det våld som förekommit eller förekommer, samt FREDa-farlighetsbedömning som används för att bedöma risken för fortsatt utsatthet och utgör en del i utredningen om behov av skydd [22]. SARA, eller SARA:SV (Spousal Assault Risk Assessment guide – Short Version, den ursprungliga guiden kallas B-Safer), används för att bedöma risken för upprepat partnervåld utifrån (den misstänkte) gärningsmannens historia av partnervåld och psykosociala status samt sårbarhetsfaktorer hos den utsatta. Informationen används för att bedöma risken för partnervåld inom de närmaste veckorna samt hur allvarlig risken för framtida partnervåld är. Utifrån riskbedömningen gör man en plan för intervention/riskhantering. I planen ska det framgå vilka åtgärder som kan och bör vidtas [23].

Många sådana instrument fungerar väl i ärenden som rör vuxna kvinnor och som löper en hög risk att utsättas för allvarligt fysiskt partnervåld. De fungerar dock inte lika väl när det kommer till att upptäcka kontroll, bedöma risk för familjer där en lägre eller medelhög risk för fysiskt våld anses föreligga och de tar sällan familjens barn i beaktande [24]. Det krävs därför att de yrkespersoner som bedömer risk även

har ytterligare kunskaper som de kan använda sig av för att göra en helhetsbedömning. Även våldsutsatta kvinnor själva har en god förmåga att bedöma vilken risk de är utsatta för [9]. Vid bedömning av risk rekommenderas därför att yrkespersoner grundar bedömningen på vilka risk-, sårbarhets- och skyddsfaktorer som identifierats, den egna expertisen och de utsattas perspektiv. När man tar reda på vilka risk-, sårbarhets- och skyddsfaktorer som finns inom en familj är det viktigt att utforska inte endast den utsatta vuxnas och våldsutövarens perspektiv utan även barnens [11]. Barn kan ge värdefull information som kompletterar de vuxnas men också viktig information som bara barnet har kunskap om.

I många fall brister dock socialtjänsten, polisen och domstolar i sitt ansvar att bedöma risken för fortsatt våld [19, 20]. Socialtjänst och polis har i regel både bedömningsinstrument och kunskap om våld att använda sig av i sina bedömningar. Det innebär att de har goda förutsättningar att göra korrekta riskbedömningar om tillräcklig tid och resurser avsätts för det. När däremot tingsrätten gör bedömningar om risk för våld i frågor som rör vårdnad, boende och umgängesfrågor, tenderar de att använda sig av ostrukturerade riskbedömningar och utan tillräcklig kunskap om våld [19]. Detta kan få omfattande konsekvenser för både barnen och deras mödrar eftersom felaktiga riskbedömningar kan möjliggöra fortsatt våld och hindra andra aktörers försök att skydda mödrar och barn [25]. Eftersom olika aktörer både har olika kunskap, tillgång till olika instrument och också olika information, kan samverkan vara nödvändig för att framgångsrikt skydda och stödja barn och mödrar från våld (20, 25).

Att bedöma risken för våld är naturligtvis viktigt. Men människors välbefinnande har även andra dimensioner. Därför är det viktigt att göra bedömningar utifrån ett helhetsperspektiv och erbjuda insatser utifrån de behov som föreligger och inte endast för att minska risken för våld. Insatser bör syfta till att stärka barnets välfärd och välbefinnande vilket många gånger ligger i linje med att skydda och stärka deras mamma [26]. En ny modell för att bedöma risk för barn som lever med våld i hemmet har utvecklats av forskare i Sverige och kallas iRiSk (insatser och Risk/Skyddsbedömningar för våldsutsatta barn) [27]. I iRiSk inkluderas fyra riskområden som är väsentliga att beakta i bedömningen. Det första handlar om *barnets säkerhet*. Det handlar om att identifiera kända riskfaktorer för allvarligt och farligt våld, både gentemot vuxna och barn samt bedöma vilken relevans dessa faktorer har i det individuella fallet. Det andra området handlar om *hur barnet reagerar* i våldsamma situationer. Det tredje handlar om att beakta *barnets perspektiv* och särskilt ta hänsyn till barnets rädsla och känslor av maktlöshet. Det fjärde inkluderar risker för *barnets utveckling*, såsom en instabil livssituation, avsaknad av en förälder som fungerar som trygg bas, och utvärdering av känslomässiga eller beteendeproblem som uppstår på grund av våldet, exempelvis PTSD, ångest, beteendeproblem, eller annan psykisk ohälsa som kan skada barnets utveckling. Genom att beakta dessa fyra riskområden blir det möjligt för yrkespersoner att få en omfattande förståelse för barnets situation och behov. Detta bör i sin tur utgöra grunden för när yrkespersoner

sedan utvecklar riskhanterings-planer och tillsätter insatser som ska svara på barnens behov och minska risken och deras sårbarhet.

Att hantera risker för fortsatt våld av en förälder

För att skydda barn från våld försöker många våldsutsatta mödrar att hantera risken på egen hand, både medan relationen med våldsutövaren pågår och efter en separation, innan de söker hjälp av professionella [25]. Efter en separation försöker många mödrar begränsa kontakten med mannen, hålla ett fysiskt avstånd när de måste träffa honom, anpassa sitt beteende för att inte råka göra honom arg och planera för hur de ska kunna fly om han blir aggressiv. Om mödrarnas egna strategier inte är tillräckliga för att skydda barnen eller sig själva kan de försöka söka hjälp från samhället. Detta kan dock kräva omfattande ansträngningar eftersom de kan behöva kontakta flera myndighetsaktörer för att få ett tillräckligt skydd. Mödrar vittnar också om att det kan vara svårt att veta vilken information de olika aktörerna behöver och vilken information som de bedömer som oväsentlig. Exempelvis beskriver mödrar att de själva behövt förstå vad som kategoriseras som brottsligt våld vid kontakt med polisen och beskriva varför våldet de utsätts för påverkar barnen vid kontakt med familjerätten. Mödrar beskriver även att de själva behöver inkomma med bevisning och att det sällan räcker att de berättar för polis eller socialtjänst var de kan finna det. Det kan således krävas mer av mödrarna än att berätta om sina erfarenheter. Insatserna som de sedan erbjuds kan behöva modifieras av mödrarna själva för att de ska passa deras unika situation och för att de ska kunna tillgodogöra sig dessa. En del får stöd av kuratorer som hjälper dem att hantera relationen till mannen, eller situationer som involverar honom, på ett säkrare sätt [25].

Många kvinnor upplever inte att stödet från yrkespersoner är tillräckligt, utan att de behöver komplettera med egna säkerhetsstrategier eller söka ytterligare hjälp från aktörer med andra befogenheter för att våldet skall upphöra. Trots att vissa mödrar varit i kontakt med socialtjänst, polis, familjerätt, tingsrätt och skola samt använt egna strategier för att skydda sig upphör ibland inte hotet om våld för dem. Mödrar som tvingas till fortsatt kontakt med våldsutövaren, som en följd av familjerättsliga beslut eller domar, känner sig ofta tvingade till att acceptera ett liv präglad av våld tills dess att barnen anses gamla nog att själva besluta om kontakten med pappan och själva ansvara för den [25]. Att vara anhörig till en våldsutsatt och en våldsutövande förälder kan därmed lämna barnen sårbara för att utnyttjas som maktmedel av den våldsutövande föräldern för att kunna fortsätta använda våld och kontroll mot både den andre föräldern och barnet själv.

Vad skyddsinsatser innebär för barn

Professionella inom flera yrkesfält kan med andra ord skydda barnen genom olika skyddsinsatser. Skyddsinsatser medför dock inte nödvändigtvis bara positiva

konsekvenser för barn och det är därför viktigt att i största möjliga mån förhindra eller begränsa de negativa konsekvenser som insatsen kan bidra till, eller omgivande faktorer som kan begränsa de positiva effekter som insatsen skulle kunna ge.

Skyddade boenden, såsom kvinnohus, spelar en viktig roll när det kommer till att erbjuda våldsutsatta barn och vuxna säkerhet och trygghet. Många barn känner sig också trygga där. Där kan dock finnas regler och delar av miljön som syftar till att stärka säkerheten på boendet men som kan upplevas som inskränkande på de utsattas frihet. Exempelvis har barn uppgett att de inte får berätta om var de bor, att det kan råda utgångsförbud under vissa tider, stängsel runt boendet och galler för fönster som gör att en del barn upplever att det känns som ett fängelse [8]. Vissa barn kan i stället känna sig otrygga med att vistas utanför boendet [28]. För att förhindra att barnen blir isolerade till boendet kan personalen där upprätta säkerhetsplaner tillsammans med barnen och skolpersonal, för att på så vis stärka barnens känsla av trygghet utanför boendet [28].

Att vistas på skyddat boende eller leva med skyddade personuppgifter för att skyddas från fortsatt våld kan dock utgöra ett hinder för barns utbildning eftersom många behöver byta skola för att skyddas, ibland flera gånger, och då tvingas barnet anpassa sig till en ny skolmiljö, nya lärare och vänner [8]. Detta, tillsammans med skolors olika upplägg i utbildningen och den skoltid de missar mellan byten, kan få betydande konsekvenser för barns utbildning och för deras sociala relationer. Många barn känner sig också obekväma med att berätta om sin livs- och boendesituation i skolan vilket gör att vuxna behöver vara uppmärksamma på barnens behov av stöd [8]. Fritidsaktiviteter kan också ha en skyddande potential för barn och erbjuda en meningsfull fritid, men att vistas på skyddat boende eller leva med skyddade personuppgifter kan göra det svårt för barn att engagera sig i föreningsaktiviteter [29]. Att det finns säkra områden utomhus kan vara avgörande för att vissa barn ens ska kunna vistas ute [29]. Aktiviteter som det skyddade boendet erbjuder, som exempelvis lekrum, lekplats och strukturerade utflykter, kan därför vara särskilt viktiga för att barnen ska få en meningsfull fritid. Särskilt viktiga kan sådana aktiviteter vara för barn som har flyttat mellan flera skyddade boenden [8]. Om ett barns liv kantas av upprepade flyttar mellan skyddade boenden blir det särskilt svårt för dem att skapa ett liv utanför boendet.

Att flytta familjen till annan ort eller skyddat boende kan också innebära att tvingas bryta kontakten med familj, släkt och vänner [8], och i vissa fall även att syskon separeras [29]. Att flytta till ett skyddat boende kan innebära att trots att miljön och stödet på boendet kan vara positivt och hjälpa mödrar och barn att stärka sin relation [30], kan det också utgöra en svårighet att upprätthålla relationer utanför familjen med exempelvis vänner [31]. Känslor av skam och en bristande förståelse från andra barn kan även göra det svårt att skapa nya vänskapsrelationer [8]. Detta kan leda till social isolering, hemlängtan och en negativ inverkan på barnens välbefinnande, särskilt för ungdomar då skola och vänner utgör en stor och viktig del av deras liv [8, 11]. Skyddade boenden tenderar även att vara sämre anpassade för ungdomar än för

yngre barn [8], vilket kan leda till att familjen väljer att lämna boendet trots att risken för våld då ökar [25]. Det är därför mycket viktigt att göra bedömningar som tar i beaktande olika alternativ för att inte flytta en familj i onödan. Valet att förbli på hemorten och känna sig trygg är inte nödvändigtvis avhängigt den bedömda risknivån. Även om risken för våld av en pappa är hög kan det vara möjligt för barn och mammor att bo kvar med rätt skyddsinsatser på plats, medan barn och mammor som bedöms utsatta för en låg risk kan ha behov av att flytta för att känna sig trygga och skyddas från fortsatt våld [32]. Det är med andra ord viktigt att inkludera de utsatta barnens och mammornas perspektiv och individuella behov i överväganden och beslut av att eventuellt bo kvar eller flytta.

För att barn ska kunna återhämta sig från föräldrars våld kan de behöva få stöd eller behandling. En utvärdering av stöd- och behandlingsmetoder som vanligen används för våldsutsatta barn inom socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i Sverige, såsom individuella samtal utifrån Trappan-modellen och gruppsamtal utifrån exempelvis CAP- eller Utvägsmetoden visade att insatserna hade en låg till måttlig effekt på barnens psykosociala välbefinnande [33]. Insatser som Kids' Club, Project Support, Child-Parent Psychotherapy och Trauma-Fokuserad KBT har visat tydligare positiva effekter i internationella och svenska studier [34]. För att barnen ska kunna tillgodogöra sig insatserna krävs dock att barnen och deras mödrar skyddas från kontakt med våldsutövaren [33]. Detta är dock problematiskt i det svenska systemet där våldsutövande fäder tenderar att kunna upprätthålla kontakten, med eller emot barnens och mödrarnas vilja, genom familjerättsliga beslut eller domar och på så vis möjliggörs fortsatt våldsanvändning och försämrar barns möjligheter att återhämta sig [35]. Detta gör det också svårt för andra aktörer, såsom socialtjänst och polis, att skydda barn och deras mammor från fortsatt våld [25].

Reflektioner över kapitlets implikationer för risk- och skyddsbedömningar

Det finns flera aspekter att uppmärksamma och reflektera över när det gäller själva våldet. En sådan är att många barn som lever med en eller båda föräldrarnas våld även lever med andra problem under barndomen. Många av dem lever, utöver våld mot en förälder, med hot om våld riktat mot barnet själv. I många fall förekommer både fysiska och verbala angrepp och barnets grundläggande behov av trygghet och närhet försummas. Det kan också förekomma våld mot syskon, missbruk och psykisk ohälsa. Sådana omständigheter kan förstås ytterligare försvåra uppväxten för dessa barn, liksom öka risken för fortsatt våld. Vi vill därför uppmana till reflektion över vilken betydelse sådana faktorer ska ha i riskbedömningar och vid riskhantering för barns bästa. Och vilken roll ska verbala, men allvarliga, konflikter – mellan barn och föräldrar eller föräldrar emellan – ha i riskbedömningar och när det gäller barns behov av att skyddas från en förälders angrepp? Vi vill också uppmana till reflektion över i vilka situationer det är viktigt att fokusera på det fysiska våldet, och i vilka situationer olika former av verbala och icke-verbala handlingar också ska ingå, för

en fullare förståelse av barns behov av skydd och stöd. Med andra ord: Var bör gränsen dras för vad som bör leda till samhällets åtgärder?

För att bäst skydda barns välbefinnande är tidig upptäckt av föräldrars våld viktig. Om det är så att det ofta krävs att våldet eskalerat innan barn och mammor polisanmäler eller söker hjälp, hur kan riskbedömningar göras i ett tidigare skede så att detta aldrig behöver ske, utan barn och mammor kan skyddas tidigare, innan så lång tid gått och skadorna för dem blivit så omfattande? Det verkar finnas utrymme för förbättringar inom exempelvis den svenska socialtjänsten när det gäller möjligheterna för barn att berätta om föräldrars våld. Eftersom vi inte på förhand kan veta vilka barn som kommer att utsättas för föräldrars våld behöver alla barn nås av information om att hjälp finns att få vid alla former av våld, övergrepp, konflikter och kränkningar som de far illa av.

Vi tror att alternativa sätt att skydda barn och deras mödrar från våld, än de nu vanligaste, kan utvecklas. Medan exempelvis kvinnor generellt sett är nöjda med det skydd och stöd de får från skyddade boenden, socialtjänst och polis, verkar bristen på stöd och förståelse för våldets allvar i familjerättssystemet begränsa deras möjligheter att undkomma våld, vilket kan leda till att mammor återvänder till en farlig man [35]. Det är också viktigt att utveckla åtgärder som inte kräver att mammor och barn lämnar sina hem för att skyddas från våld. Till exempel har Göteborgs kommunfullmäktige beslutat att utreda möjligheten att säga upp hyresavtalen för hyresgäster som utövar våld i en nära relation och skriva över avtalen till offren. Stockholms stad har beslutat att kvinnor som beviljats plats på skyddat boende ska prioriteras på den kommunala bostadsförmedlingen. Ett annat möjligt sätt att göra det möjligt för barn och deras mödrar att stanna kvar i hemmet är att utfärda (utökat) kontaktförbud för våldsutövaren. Alla våldsamma män respekterar dock inte kontaktförbud [36]. Då kan fotboja vara ett alternativ. Om sådana åtgärder kan göra det lättare för mammor att lämna destruktiva relationer, och skydda åtminstone vissa barn och mammor på sätt som inte medför kostnader för andra delar av deras livskvalitet, föreslår vi att de ska utvärderas och sedan eventuellt spridas. Det allra viktigaste torde dock vara att utveckla förebyggande insatser för att minska frekvensen av våld i hemmen, vilket skulle gynna hälsan och välbefinnandet för samtliga familjemedlemmar.

Avslutningsvis ser vi utrymme för förbättring när det gäller att inkludera barns röster, perspektiv och behov i riskbedömningar och riskhanteringar. Eftersom dessa bedömningar nu i många fall tydligt tar sin utgångspunkt i de vuxnas perspektiv, riskerar barn att förbises och deras behov att inte tillgodoses. Ur ett barnrättsperspektiv är säkerhet och skydd mot våld väsentligt, och deras perspektiv och åsikter måste beaktas. Men i många fall ses barn som en medföljare till sina mödrar snarare än som individer med sina egna behov och rättigheter [30]. Därför måste barns individuella behov av säkerhet, trygghet, sociala relationer och stöd anpassas för att hjälpa dem att både skyddas från och bearbeta våldet, fortsätta sin skolgång och bevara sina sociala relationer. Samtidigt som man undersöker både vålds-

utövarens och det vuxna offrets perspektiv vid riskbedömningen är det också viktigt att ta hänsyn till barnets perspektiv. Barns beskrivningar av sin utsatthet för våld, inklusive övergrepp, och deras perspektiv på våldsutövaren och dennes eventuella missbruk och psykiska problem, är värdefulla när man identifierar risk- och sårbarhetsfaktorer för vuxna. Sårbarhetsfaktorer, som normalisering, social isolering och rädsla, kan begränsa barns möjlighet att söka hjälp och göra dem mindre lyhörda för riskhantering [11]. Skyddande faktorer som ett socialt och professionellt nätverk och ett positivt föräldraskap av mamman kan minska risken att barn utsätts för ytterligare våld. Yrkespersoner bör noga överväga den potentiella effekten av varje skyddsfaktor när de utvecklar riskhantering för barn som utsatts för våld av en eller båda föräldrarna. Detta kan också hjälpa till att identifiera behoven hos utsatta barn i riskhanteringsstrategin. Genomförbarheten för riskhanteringen kan vara beroende av det. Detta beaktas i RiskSam-metoden, en modell som ska ge stöd åt yrkespersoner i bryggan mellan riskbedömning och insättningen av riskhanteringsåtgärder [37]. Metoden bygger på en teori om risk, behov och mottaglighet (The risk-need-responsivity model, RNR-teorin) tolkad för våldsutövare och offer, inklusive barn. Ett balanserat tillvägagångssätt som tar hänsyn till risk, sårbarhet och skyddande faktorer för alla offer är avgörande för effektiv riskhantering för att stoppa våldet.

Referenser

1. Vu, N. L., Jouriles, E. N., McDonald, R. & Rosenfield, D. (2016). Children's exposure to intimate partner violence: A meta-analysis of longitudinal associations with child adjustment problems. *Clinical Psychology Review* 46, 25-33. Doi: 10.1016/j.cpr.2016.04.003.
2. Cater, Å. K., Miller-Graff, L. E., Howell, K. H. & Graham-Bermann, S. A. (2015). Childhood Exposure to Intimate Partner Violence (IPV) and Adult Health: Age, Gender and Violence Characteristics, *Journal of Family Violence* 30(7), 875-886. Doi: 10.1007/s10896-015-9703-0.
3. Jernbro, C., Landberg, Å. & Thulin, J. (2023). *Våld mot barn 2022*. Allmänna Barnhuset.
4. Miller, L. E., Cater, Å. K., Howell, K. H. & Graham-Bermann, S. A. (2014). Perpetration patterns and environmental contexts of IPV in Sweden: Relationships with adult mental health, *Child Abuse & Neglect* 38(1), 147-158. Doi: 10.1016/j.chiabu.2013.10.023.
5. Aadnanes, M. & Gulbrandsen, L. M. (2017). Young people and young adults' experiences with child abuse and maltreatment: Meaning making, conceptualizations, and dealing with violence. *Qualitative Social Work* 17(4), 594-610. Doi: 10.1177/1473325016683245.
6. Howell, K. H., Cater, Å. K., Miller-Graff, L. E. & Graham-Bermann, S. A. (2015). The Process of Reporting and Receiving Support following Exposure to Intimate Partner Violence during Childhood, *Journal of Interpersonal Violence* 30(6), 2886-2907. Doi: 10.1177/0886260514554289.
7. Cater, Å. K. & Sjögren, J. (2016) Child witnesses to intimate partner violence describe their experiences – a typology-based qualitative analysis, *Child & Adolescent Social Work* 33(6), 473-486. Doi: 10.1007/s10560-016-0443-7.
8. Thunberg, S., Vikander, M. & Arnell, L. (2024). Children's Rights and Their Life Situation in Domestic Violence Shelters—An Integrative Review. *Child and Adolescent Social Work Journal* 41, 499-514. Doi: 10.1007/s10560-022-00900-1.
9. Kropp, P. R. (2008). Intimate partner violence risk assessment and management. *Violence and Victims* 23(2), 202-220. Doi: 10.1891/0886-6708.23.2.202.
10. Petersson, J., Strand, S., & Selenius, H. (2019). Risk Factors for Intimate Partner Violence: A Comparison of Antisocial and Family-Only Perpetrators. *Journal of Interpersonal Violence* 34(2), 219–239. Doi: 10.1177/0886260516640547.
11. Vikander, M. & Strand, S. (2023). Enhancing Domestic Violence Risk Assessments with Children's Perspectives: Exploring Risk, Vulnerability, and Protective Factors through Forensic Interviews. *Child & Family Social Work* 30(2), 120-129. Doi: 10.1111/cfs.13068.
12. Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R. & Kenny, E. D. (2003). Child witnesses to domestic violence: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 71, 339-352. Doi: 10.1037/0022-006X.71.2.339.

13. Forssell, A. (2016). *Better safe than sorry?: Quantitative and qualitative aspects of child-father relationship after parental separation in cases involving intimate partner violence*. (doktorsavhandling) Örebro: Örebro universitet.
14. Edleson, J. L., Mbilinyi, L. F., Beeman, S. K. & Hagemeister, A. K. (2003). How Children Are Involved in Adult Domestic Violence: Results From a Four-City Telephone Survey. *Journal of Interpersonal Violence* 18(1), 18-32. Doi: 10.1177/0886260502238538.
15. Överlien, C. (2017). 'Do you want to do some arm wrestling?': children's strategies when experiencing domestic violence and the meaning of age. *Child & Family Social Work* 22(2), 680–688. Doi: 10.1111/cfs.12283.
16. Vikander, M. (2025). *Barn i frigörelsen från våld: Sårbarhet och motstånd i kontexter av mäns våld mot kvinnor*. (doktorsavhandling) Örebro: Örebro universitet.
17. Knezevic, Z., Nikupeteri, A., Laitinen, M. & Kallinen, K. (2022). Gender- and Power Sensitivity, Securitisation and Social Peace: Rethinking Protection for Children Exposed to Post-Separation Violence. *Journal of Gender-Based Violence* 6(1), 99-114. Doi: 10.1332/239868021X16212648592069.
18. Anderson, K. M. (2017). Children's protective strategies in the context of exposure to domestic violence, *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 27(8), 835-846. Doi: 10.1080/10911359.2017.1339654.
19. Jämställhetsmyndigheten (2022). *Uppgifter om våld är inget undantag*. Rapport 2022:1.
20. Socialstyrelsen (2024). *Socialstyrelsens utredningar av vissa skador och dödsfall 2022-2023*. Art. Nr. 2024-8880.
21. Viljoen, J. L., Goossens, I., Monjaze, S., Cochrane, D. M., Vargen, L. M., Jonnson, M. R., Blanchard, A. J. E., Li, S. M. Y. & Jackson, J. R. (2025). Are risk assessment tools more accurate than unstructured judgments in predicting violent, any, and sexual offending? A meta-analysis of direct comparison studies. *Behavioral Sciences & the Law* 43(1), 75-113. Doi: 10.1002/bsl.2698.
22. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/freda/>
23. <https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/sarasv-spousal-assault-risk-assessment-guide/>
24. Holt, S. & Cahill, L. (2021). International review of the literature on risk assessment and management of domestic violence and abuse. I: J. Devaney, C. Bradbury-Jones, R.J. Macy, C. Øverlien & S. Holt (Red.) *The Routledge International Handbook of Domestic Violence and Abuse* (1st ed.). Routledge. Doi: 10.4324/9780429331053.
25. Vikander, M., Larsson, A.-K. & Källström, Å. (2024). Managing post-separation violence: mothers' strategies and the challenges of receiving societal protection, *Nordic Social Work Research* 14(3): 360-373. Doi: 10.1080/2156857X.2023.2285988.

26. Holt, S., Buckley, H. & Whelan, S. (2008). The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect* 32(8), 797-810. Doi: 10.1016/j.chiabu.2008.02.004.
27. Eriksson, M. Broberg, A.G., Hultmann, O., Chawinga, E. & Axberg, U. (2022). Safeguarding Children Subjected to Violence in the Family: Child-Centered Risk Assessments. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 19, 13779. Doi: 10.3390/ijerph192113779.
28. Selvik, S. (2020). School strategies of children with multiple relocations at refuges for abused women. *Scandinavian Journal of Educational Research* 64(2), 227-241. Doi: 10.1080/00313831.2018.1539032.
29. Øverlien, C. (2011). Women's refuges as intervention arenas for children who experience domestic violence. *Child Care in Practice* 17(4), 375-391. Doi: 10.1080/13575279.2011.596816.
30. Henze-Pedersen, S. (2021). "Because I love him": Children's relationships to their parents in the context of intimate partner violence. *Childhood* 28(2), 231-244. Doi: 10.1177/0907568220984835.
31. Selvik, S. & Thjømøe, C. (2021). Children fleeing domestic violence to emergency accommodations: Education rights and experiences. *Journal of Family Violence*. Doi: 10.1007/s10896-021-00287-0.
32. Strand, S. (2012). Using a restraining order as a protective risk management strategy to prevent IPV. *Police Practice and Research: An International Journal* 13(3), 254-266. Doi: 10.1080/15614263.2011.607649.
33. Broberg, A., Almqvist, L., Axberg, U., Grip, K., Almqvist, K., Sharifi, U., Cater, Å. K., Forssell, A., Eriksson, M. & Iversen, C. (2011). *Stöd till barn som upplevt våld mot mamma - Resultat från en nationell utvärdering*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
34. Broberg, A., Almqvist, K., Appell, P., Axberg, U., Cater, Å. K., Draxler, H., Eriksson, M., Grip, K., Hjärthag, F., Hultmann, O., Iversen, C. & Röbbäck de Souza, K. (2015). *Utveckling av bedömningsinstrument och stödinsatser för våldsutsatta barn*. Göteborg: Göteborgs Universitet.
35. Kjellberg, J. (2023). *Fri från (efter)våldet? Om partnervåldsutsatta kvinnors motstånd, uppbrott och stödbehov*. (Doktorsavhandling) Uppsala: Uppsala universitet.
36. Theobald, J., Watson, J., Murray, S. & Bullen, J. (2021). Women's refuges and critical social work: Opportunities and challenges in advancing social justice. *The British Journal of Social Work* 51(1), 3-20. Doi: 10.1093/bjsw/bcaa213.
37. Strand, S. J. M. & Petersson, J. (2021). *Structured Risk Assessment and Risk Management to improve safety planning*. RISKSAM. Örebro Universitet.